

València, bressol del gòtic d'influència flamenca

Jaume Huguet, 500 anys de gòtic català

Just ara ha fet cinc segles, va morir Jaume Huguet, la figura més representativa del gòtic català del segle XV. En aquells mateixos dies s'acabava el *Retaule de la Doma* de la Garriga, una de les joies pictòriques més emblemàtiques d'aquest corrent artístic.

Sens dubte, l'art gòtic assoleix als Països Catalans un nivell destacadíssim en el conjunt de la creació europea d'aquella època des que a començament del segle XIV n'apareixen les primeres manifestacions pictòriques. Tanmateix, no serà fins a partir de 1440 que, amb una clara influència flamenca, especialment de Jan Van Eyck, el gòtic dels Països Catalans assolirà la seva màxima expressió de la mà del valencià Lluís Dalmau, autor de la coneguda *Mare de Déu dels Consellers* (1443), que es pot admirar al Museu d'Art Modern de Catalunya. Probablement, a més dels seus viatges a Flandes, la influència flamenca arriba a Dalmau de la mà de Lluís Alimbrot, un pintor de Bruges establert a València entre 1432 i 1437.

Bartolomé Bermejo, tot i haver nascut a Còrdova, va passar bona part dels anys del seu aprenentatge a Bruges amb Petrus Chistus, i també a València. Anys després s'instal·la a Barcelona (1486) on va realitzar la *Pietat de l'ardiaca Desplà* de la Catedral, un exemple de monumentalitat i de pintura psicològica que, en certa manera, pot considerar-se antecedent de Velázquez i Goya, autèntics mestres en aquesta tècnica. L'escola valenciana és, doncs, d'una importància cabdal en la pintura gòtica del segle XV, especialment si afegim a aquests noms els de pintors tan injustament descon-

guts com Jacquemart, autor del *Retaule de Catí*, o la de Joan Reixach, que va pintar el *Retaule de Sant Martí* de la catedral de Sogorb.

De fet, no era nova la importància de València en la pintura gòtica ja que, uns quants anys abans, Marçal de Sax, Gonçal Peris o Pere Nicolau havien estat

ja figures destacades d'aquest estil.

A les Illes, el màxim representant de la pintura gòtica d'influència flamenca fou Pere Nisart, l'autor del magnífic Sant Jordi del Museu Diocesà de Palma, d'un fons realitzat amb una gran minuciositat, com és usual en Van Eyck, que representa la ciutat d'aquells anys.

JAUME HUGUET

Tanmateix no serà fins a Jaume Huguet que el nostre gòtic flamenc adquirirà la seva màxima expressió. Si en l'anomenat gòtic internacional, el corrent cronològicament anterior, havien destacat figures com Lluís Borrassà o Bernat Martorell, Huguet és, sens dubte, la figura més destacada de l'art català del segle XV. Gràcies al seu sentit de la mesura i a l'expressió un xic malencònica de les seves figures, combina harmònicament solemnitat i equilibri. Fill de la ciutat de Valls (1415), sembla clar que treballa a Barcelona des del 1448. Jaume Huguet té una innegable influència de l'art flamenc, com és sabut, però no és menys cert que bona part del naturalisme que destil·len les seves obres i de la individualitat dels seus personatges, deriva també del Quattrocento italià. Huguet és autor d'obres tan conegudes com *Epifania* (Museu Episcopal de Vic) que pertany a la seva etapa inicial, el *Retaule de Sant Vi-*

Retaule de Sant Esteve de la Doma (la Garriga).

MIQUEL ANDREU

Epifania, de Jaume Huguet.

ARXIU

cenç (Museu d'Art de Catalunya), potser la primera obra seva de l'etapa barcelonina, el *Retaule de Sant Abdó i Sant Senén* (Santa Maria de Terrassa) o el del *Conestable de Portugal* (Santa Àgata, Barcelona), realitzat durant la guerra civil catalana. Huguet fou un home de gran prestigi polític i professional, guanyat especialment gràcies a la seva condició de "prohom en cap" i membre destacat de la confraria de pintors de la capital, de manera que és fàcilment comprensible que aviat prengué el relleu de Bernat Martorell i esdevingués un dels pintors més cotitzats de l'època. A diferència d'altres coetanis seus va crear escola.

ELS VERGÓS

Van ser molts els pintors influïts per Jaume Huguet: Miquel Nadal, un altre exemple d'artista format a València que va esdevenir el continuador del taller de Bernat Martorell; Francesc Solives, autor del *Retaule de la Pietat* de Sant Llorenç de Morunys i Gabriel Guàrdia, que va pintar el *Retaule de la Trinitat* de l'església de Santa Maria de Manresa. Tanmateix els seus seguidors més destacats van ser el Mestre de Canapost, autor del *Retaule de Sant Esteve* de Canapost i del de

la Llotja de Mar de Perpinyà, i la família Vergós, l'obra dels quals també ha estat estudiada per Miquel Bardagil en el seu recent llibre *La pintura gòtica catalana. El Retaule de la Doma*. (Ed. Rourich. Sant Cugat, 1992).

De fet, tal com diu el professor Bardagil, la importància dels Vergós seria molt relativa, si no fos per la seva realització del *Retaule de Sant Esteve* de Granollers, clarament influït pel que va pintar Jaume Huguet entre 1462 i 1465 per a la capella del Gremi de Freners de Barcelona, i per la paternitat quasi segura del magnífic *Retaule de la Doma* de la Garriga, que enguany fa 500 anys que van pintar, tot i que oficialment sigui encara una obra anònima. De fet, com apunta Bardagil, la semblança entre ambdós retaules fa que l'obra garriguenca sigui atribuïble a Pau i Rafael Vergós.

El *Retaule de Sant Esteve de la Doma* és una obra que l'il·lustre notari i erudit Josep Mauri i Serra va estudiar com ningú abans de la seva mort, ara fa just 25 anys. Mauri no tenia tampoc cap dubte a atribuir aquesta joia del gòtic català, malauradament poc coneguda, a la família Vergós —fruit, per tant, de la influència directa de Jaume Huguet—, especialment per la semblança que hi ha amb el del

Gremi de Freners de Barcelona, del qual només es conserva la taula central del bancal, però que sabem com era gràcies a l'acta de la visita feta a la Seu de Barcelona en 1530 (Arxiu Episcopal. *Visites*. Volum 35, full 49, girat). Igualment van en aquest sentit les afirmacions d'Ainaud-Verrié en la seva obra *La pintura gòtica en la Catedral de Barcelona*, treball inèdit que es guarda a l'Arxiu Històric de la Ciutat, les tesis de mossèn Josep Gudiol en les seves *Nocions d'arqueologia sagrada catalana* (Barcelona, 1938, pàg. 538) i les opinions de Rowland. Tanmateix, el dubte apareix quan un autor de la categoria de Chandler Rathfon Post, en el seu *The Catalan School in the Late Middle Ages*, (Cambridge, 1938, pàgs. 475 i ss) manifesta amb rotunditat i abundància d'arguments la impossibilitat que fossin els Vergós i, menys encara Jaume Huguet mateix, els autors d'aquest Retaule.

En tot cas, enguany tenim prou motius per a commemorar la mort de Jaume Huguet que sabé situar la nostra pintura del segle XV entre les millors d'Europa i per a celebrar el 500è aniversari del *Retaule de la Doma*, una de les darreres grans obres del gòtic català.

Santiago Cucurella